

Jo Claes

Sub rosa

Houtekiet

Antwerpen / Amsterdam

I

Thomas Berg had er de hele zomervakantie enorm tegen opgezien om eind september aan het tweede jaar van zijn studies theologie te beginnen. Enkele maanden eerder, in juni, was hij met glans voor de examens geslaagd, maar dat was niet het resultaat geweest van zijn interesse voor de colleges die hij een jaar lang had gevolgd, integendeel zelfs.

Hij had zich halfdood gestudeerd uit plichtsbesef. Hij had zich uit de naad gewerkt omdat hij zijn moeder niet wilde ontgoochelen. Het was haar idee geweest dat hij aan de universiteit theologie zou doen en ook al had hij na enkele maanden ingezien dat deze studierichting niet echt zijn ding was, hij had het niet aangedurfd om dat tegen zijn moeder te zeggen. In december was bij haar baarmoederhalskanker vastgesteld en zijn vader had hem met tranen in de ogen toevertrouwd dat de ziekte veel te laat was ontdekt.

Berg herinnerde zich nog als de dag van gisteren hoe hij op het einde van vorig academiejaar naar het ziekenhuis was gefietst om zijn moeder te vertellen dat hij was geslaagd. De vrouw in het bed, schrok hij voor de zoveelste keer, was nog nauwelijks als zijn moeder herkenbaar. Ze woog maar de helft meer van vroeger; haar gezicht was ingevallen en had een ongezonde, gelige teint; uit de blik in haar ogen was alle levensvreugde verdwenen. Het was de eerste keer in lange tijd dat hij haar zag glimlachen toen ze hoorde dat hij zijn eerste jaar met succes had afgerond.

In juli en augustus had hij in een supermarkt gewerkt als

rekkenvuller en met het geld was hij begin september naar Rome gereisd. In z'n eentje. Als beloning voor het geestdodende werk van de voorbije maanden. Als vervulling van de droom die hij al koesterde sinds hij op de middelbare school Latijn en Grieks had gevolgd. Als vlucht voor wat thuis almaar dichterbij kwam.

In de eeuwige stad had hij vanaf de eerste dag een bizarre ervaring gehad, een gevoel van herkenning, van thuiskomen zelfs, alsof hij in een ander leven vaak op deze plek was geweest. Hij wandelde over het Forum Romanum en in zijn herinnering hoorde hij zijn leraar Latijn weer vertellen hoe Julius Caesar voor de laatste keer het marktplein overstak naar de senaat, hoe Marcus Antonius na de aanslag het volk ophitste tegen Caesars moordenaars, hoe Cicero later op de sprekertribune tekeering tegen diezelfde Marcus Antonius die daarom uit wraak de beroemde redenaar liet ombrengen en beval om zijn hoofd en handen aan het podium vast te nagelen.

Het was eveneens op aanraden van zijn moeder dat hij in de middelbare school voor de studierichting Latijn-Grieks had gekozen, maar dat had hij zich nooit beklagd, al vroeg hij zich sinds kort af of ook die keuze hem niet was ingefluisterd als voorbereiding op zijn latere studies theologie. Zijn moeder was een gelovige vrouw en had vroeger zelf naar de universiteit willen gaan, maar daar had haar vader geen oren naar gehad. Voor onderwijzeres mocht ze wel studeren, meer had ze niet uit de brand kunnen slepen.

Die levenslange frustratie wilde ze haar zoon besparen en toen Berg op zijn achttiende niet goed wist wat hij wilde studeren, had ze hem theologie voorgesteld. Hij hield van Latijn en Grieks, pleitte ze, van geschiedenis en tekstanalyse, van literatuur en filosofie. Dat alles kwam uitvoerig aan bod in de

richting godgeleerdheid, waarom die dus niet proberen? Je wist toch nooit of iets je beviel voor je ervan had geproefd.

Berg was nog maar vijf dagen in Rome toen de hotelbediende hem 's avonds een briefje over de balie toeschoof. Zijn vader had getelefoneerd, het ging plots veel slechter met zijn moeder. Met een van angst dichtgeknepen keel had hij met het toestel van het hotel teruggebeld en gezegd dat hij de eerste vlucht naar huis zou nemen, maar die bleek volgeboekt te zijn. Toen hij de volgende dag in de loop van de middag in het ziekenhuis aankwam, vertelde zijn vader hem dat zijn moeder enkele uren eerder was overleden.

Berg huurde een studentenkamer in de Vlamingenstraat, op een paar honderd meter van de Faculteit Theologie. Het was een mooie, ruime kamer die hij vorig jaar met meer geluk dan wijsheid had gevonden en die zich op de eerste verdieping bevond van een statig, zij het enigszins uitgewoond herenhuis. Zijn twee ramen keken uit op het stadspark, een scherm van groen dat vanaf oktober almaar doorzichtiger werd, tot de laatste bladeren gevallen waren en hij door de kale takken heen de bibliotheek van theologie kon zien liggen aan de overkant van het park met daarnaast de gloednieuwe aula Pieter De Somer.

Waar hij maandenlang tegenop had gezien, terug naar Leuven gaan, bood plots een welkome ontsnapping aan de bedrukte sfeer thuis, de leegte die de dood van zijn moeder had nagelaten, het ontroostbare verdriet van zijn vader en zijn zus.

Als een automaat had hij opnieuw de colleges gevolgd of het tenminste geprobeerd, want na enkele weken zat hij door zijn veerkracht heen en had hij de grootste moeite om tussen zijn drukpratende medestudenten te zitten wachten op de

komst van de professor. En zodra die er was, drong het nauwelijks tot hem door wat de man zei en stelde hij na afloop vast dat hij verzuimd had notities te nemen en dat hij zich zelfs geen woord van de hele uiteenzetting kon herinneren.

Het gevolg liet zich raden en stak op een dinsdag in oktober voor het eerst de kop op. Zoals elke ochtend deed hij de deur van zijn kamer op slot, liep de trap af naar beneden en wilde via het park naar de aula gaan waar hij college had, toen hij een bank passeerde en ineens geen voet meer voor de andere kreeg. In plaats van zijn weg te vervolgen liet hij zich op de bank zakken en staarde met niets ziende ogen voor zich uit, terwijl voortdurend groepjes studenten hem voorbijliepen, luid kwetterend en uitgelaten lachend, alsof de hele wereld op hun maat was gemaakt.

Hoelang hij daar had gezeten, wist hij niet, maar toen hij opstond, was hij van één ding zeker: zo ging het niet langer. Ofwel stopte hij met de universiteit, ofwel koos hij een andere studierichting, eentje die hem niet voortdurend aan zijn moeder deed denken. Hij keerde onverrichter zake terug naar zijn kamer, plofte neer op het bed en schrok twee uur later wakker van de deurbel.

In de huistelefoon weerklonk de stem van Alex. Die kwam natuurlijk vragen waar hij de hele ochtend had uitgehangen. Berg duwde op de knop van het deurslot. Alex en hij waren vorig jaar toevallig in het stadspark aan de praat geraakt. Al vanaf het eerste moment had het tussen hen geklikt en wel op zo'n manier als Berg nooit eerder met een leeftijdsgenoot had meegemaakt.

Alex was de enige van zijn jaar die hij een rouwbrief had gestuurd. Toen hij tijdens de begrafenisdienst naar voren was gelopen om op vraag van zijn vader kort iets over zijn moeder te vertellen, had hij zijn vriend in de kerk zien zitten, iets wat

hij niet had verwacht omdat Alex meer dan tachtig kilometer verderop woonde. De krop in zijn keel was er alleen maar groter door geworden.

Er werd op de deur geklopt. Berg riep zijn vriend naar binnen. Het kostte Alex maar één blik om te zien dat er iets ernstigs aan de hand was. Hij deed zijn rugzak af en vroeg wat er scheelde. Waarom was hij niet naar het college van Sanderius gekomen, dat had hij nooit eerder gemist.

In plaats van een lange uitleg te geven, antwoordde Berg met slechts één zin:

‘Ik stop met theologie.’

Alex’ gezicht werd één groot vraagteken. Hij ging op Bergs bureaustoel zitten.

‘Wat? Waarom?’

‘Het gaat niet meer.’

‘Hoezo: het gaat niet meer? Het academiejaar is pas begonnen.’

Berg reageerde niet.

‘Heeft het te maken met... het... overlijden van je moeder?’

‘Onder andere.’

Alex knikte stil voor zich uit. Toen zei hij:

‘Zou je niet beter wachten met zo’n drastische beslissing? Het is normaal dat je je nu rot voelt, zoiets heeft tijd nodig.’

Berg had Alex nooit verteld dat hij vorig jaar al over zijn studiekeuze had getwijfeld. Waarom wist hij niet. Misschien omdat hij het onvolwassen vond om toe te geven dat hij niet langer de geschriften over een god wilde bestuderen die toeliet dat een lieve, gelovige vrouw op veel te jonge leeftijd kanker had gekregen.

‘En als je nu eens met iemand ging praten?’ stelde Alex voor. ‘Op de dienst studieadvies zijn mensen die...’

Berg schudde zijn hoofd.

‘Ik wil niet tegen een of andere psycholoog zitten lullen over...’

‘Spreek er dan met Sanderius over,’ viel Alex hem in de rede.

Aan die mogelijkheid had Berg niet gedacht. Sanderius was nieuwtestamenticus en exegeet. Hoewel hij niet veel ouder kon zijn dan midden veertig, was hij een enorm belesen en erudiet man die Latijn, Oudgrieks, Hebreeuws en Koptisch beheerste. Van alle colleges vond Berg die van hem het interessantst en dat had alles te maken met de boeiende manier waarop hij les gaf. In juni, op het mondelinge examen, had Sanderius hem na afloop proficiat gewenst. Volgens Alex deed hij dat zelden of nooit.

‘Thomas, zeg eens iets.’

‘Zou Sanderius voor zo’n gesprek openstaan?’ vroeg Berg zich hardop af. ‘Waarschijnlijk kent hij niet eens mijn naam.’

‘Natuurlijk kent hij die.’

‘Denk je?’

Alex snoof.

‘Hoeveel mensen van ons jaar hebben in juni bij hem een achttien gehaald? Bij mijn weten ben jij de enige. Alsof hij zo iemands naam zou vergeten.’

De rest van de week volgde Berg geen colleges meer. Overdag zwierf hij door de stad of zat urenlang in de bibliotheek te lezen en ’s avonds ging hij op stap, telkens tot in de late uurtjes. Donderdagnacht raakte hij aan de tapkast van café *Libertad* in gesprek met een studente die geschiedenis deed. Het was een studierichting die Berg voor zichzelf als een mogelijk alternatief zag en hij vroeg haar de oren van het hoofd.

Omstreeks halfdrie besloten ze naar huis te gaan. Het meisje, Elenie, stak onderweg een arm door de zijne omdat

ze nog nauwelijks in een rechte lijn kon lopen. Ze huurde een kamer in de Vesaliusstraat en voor de deur van het huis vroeg ze hem naar binnen. Berg aarzelde even omdat hij beseftte dat ze alle twee flink dronken waren, maar de alcohol veegde zijn bezwaren weg en hij volgde haar de trap op. In haar kamer plofte Elenie neer op het bed. Ze klaagde erover dat haar hoofd tolde, zei nog iets wat hij niet verstond en kantelde toen op haar zij. Nog voor haar hoofd het kussen raakte, sliep ze al.

Berg had nog net genoeg tegenwoordigheid van geest om de veters van haar schoenen los te maken, de donsdeken onder haar weg te trekken en over haar heen te leggen. Buiten, op straat, moest hij hard nadenken in welke richting zijn kamer lag.

De volgende ochtend zat hij in de aula voor het college van Sanderius. Zijn hoofd loeide, zijn maag was van streek en hij had geen flauw idee hoe hij straks de professor moest aanspreken. Misschien, dacht hij, was het beter om een ander moment uit te kiezen, maar toen de les ten einde was en iedereen zijn spullen bij elkaar scharrelde, porde Alex hem met zijn elleboog aan en knikte naar voren.

‘Nu, Thomas. Dadelijk is hij weg.’

Met een zucht stond hij op en ging de treden naar beneden, wat het uiterste vergde van zijn evenwichtsorgaan. Sanderius klapte net zijn aktetas dicht en wilde naar de uitgang lopen, toen Berg zei:

‘Euh... professor, kan ik u even spreken?’

Sanderius wierp één blik op de student en zei:

‘Ik heb dadelijk een ander college, meneer Berg. Hou het dus kort alstublieft.’

Er schoten Berg tegelijkertijd twee dingen door het hoofd: dat de man zich inderdaad zijn naam herinnerde en dat hij niet goed wist hoe hij dit kort moest houden. Hij gooide het er daarom maar plompverloren uit.

‘Ik denk erover om met theologie te stoppen.’

Sanderius’ ogen vulden zich met onbegrip. Hij legde zijn aktetas terug op de tafel.

‘Waarom?’

‘Er zijn verschillende redenen. Mijn moeder is vorige maand overleden en...’

‘Dat wist ik niet. Mijn medeleven.’

‘Dank u. Maar er is nog...’

‘Een moment.’ Sanderius keek op zijn horloge. ‘Dit haspelen we beter niet op enkele minuten af. Het probleem is dat ik de hele dag college heb en om zeven uur nog naar een vergadering moet. Als je wil, spreken we daarna af. Ik woon in de Maria Theresiastraat. Om halfnegen zal ik wel thuis zijn. Schikt dat?’

Berg stamelde iets wat voor een bevestiging kon doorgaan. Dit had hij nooit verwacht, dat de man hem bij zich thuis zou uitnodigen.

‘Goed, dan doen we het zo,’ zei Sanderius. ‘Tot vanavond.’

De professor gaf hem nog snel het huisnummer en haastte zich de aula uit.

Berg draaide zich om. Alex, zag hij, zat op de eerste rij op hem te wachten.

‘En? Wat zei hij?’

‘Hij had nu geen tijd. We hebben om halfnegen afgesproken. Bij hem thuis.’

‘Bij hem thuis?’

‘Ja, hij heeft me zijn adres gegeven. En je had gelijk. Hij kende mijn naam.’

‘Bij hem thuis...’ echode Alex ongelovig. ‘Tja, als je een achttien haalt, heb je bij Sanderius natuurlijk een streepje voor.’

Berg nam zijn vriend onderzoekend op. Als hij niet beter wist, zou hij nog denken dat Alex jaloers had geklonken.

's Avonds kwam hij een paar minuten te vroeg in de Maria Theresiastraat aan en drentelde een tijdje in de buurt rond tot hij in de verte de klok van de universiteitsbibliotheek halfnegen hoorde slaan.

Sanderius woonde in een herenhuis uit het begin van de eeuw met in de gevel een herdenkingssteen aan de Eerste Wereldoorlog die aangaf dat het gebouw in 1914 door de Duitsers was verwoest. Naast de deur hing een bordje met drie bellen. Op het tweede las hij: *Willem Sanderius*. Vreemd, geen andere naam. De professor droeg toch een trouwring.

'Ja?' hoorde hij in de huistelefoon.

'Thomas Berg, professor.'

'Kom binnen. Eerste verdieping.'

Berg liep de trap op naar boven. Sanderius stond in de deur-opening op hem te wachten. Hij deed een stap opzij, maakte een uitnodigend gebaar en ging zijn gast voor naar een ruime kamer die ingericht was als studeervertrek. Twee muren waren met propvolle boekenrekken bekleed, in de erker stond een monumentaal bureau, voor de schouw waren enkele fauteuils gerangschikt rond een salontafel in glas die bedolven lag onder allerlei paperassen.

'Ga zitten,' wees Sanderius die zelf ook plaatsnam. 'Vertel, wat is het probleem?'

'Allereerst,' begon Berg met zijn vooraf ingestudeerde introductie, 'wil ik u bedanken dat u mij bij u thuis hebt uitgenodigd. Ik stel het op prijs dat u tijd maakt om...'

Sanderius glimlachte.

'Je hebt het verkeerd voor. Ik woon in Aalst. Dit appartement hou ik aan omdat ik 's avonds vaak vergaderingen heb en het te laat wordt om nog zover naar huis te rijden. Maar goed, dat even terzijde. Je zei dat je eraan denkt om met theologie te stoppen. Waarom?'

Berg legde uit dat hij de studierichting had gekozen op aanraden van zijn moeder, maar dat hij vorig academiejaar al had getwijfeld of het wel de juiste keuze was. Sommige vakken deed hij graag, andere interesseerden hem veel minder. Omdat zijn moeder in december ziek was geworden, had hij doorgebeten, maar nu ze overleden was, merkte hij dat hij niet meer over de nodige motivatie beschikte om met theologie door te gaan. Over die andere reden, die hij ook voor Alex had verzwegen, zei hij niets. En evenmin over het feit dat hij nu inzag dat hij zich te veel door zijn moeder had laten beïnvloeden, al had hij daar een excuus voor: hij was nog maar achttien geweest en hij had haar altijd verafgood.

De professor had geluisterd zonder hem één keer te onderbreken. Toen Berg zweeg, vroeg hij:

‘Wat zou je dan liever studeren?’

‘Ik dacht eventueel aan geschiedenis. Of aan klassieke talen. Eigenlijk ben ik er nog niet uit wat ik wil doen.’

‘Mmm...’ Sanderius boog zich naar voren en nam een blad papier van de salontafel. Ernaast lag iets vreemds, zag Berg. Iets wat er heel oud uitzag, een soort codex waarvan de leren band openlag zodat een stapeltje vellen zichtbaar waren die van papyrus leken te zijn. Op het bovenste stonden zinnen in een klein, onleesbaar handschrift.

‘Ik heb je punten van juni opgevraagd,’ zei Sanderius intussen. ‘Je hebt een van de beste resultaten behaald van het hele jaar en voor mij heb je een ronduit schitterend examen afgelegd, dat weet je.’

‘Ja, maar...’

Sanderius stak zijn hand op.

‘Wacht even. Ik wil enkele dingen op een rijtje zetten. Ten eerste heb ik het nooit eerder meegemaakt dat een student zijn jaar met zoveel succes afrondt als hij niet geïnteresseerd